

ARNO

F. Liiv.

Nr. 5 JUUNI 1938

S I S U:

Leo Soonberg — Võidupühaks.

Neeme Ruus — Töölissharidustöö päevaküsimusi.

Eero — Võidupüha.

Leo Soonberg — Vaim ja võim.

Karl Laane — Ühe esimese rahvamaja saamisest.

J. G. — Märkmeid „Metsalise raja“ lavastamiseks.

Mitmesugust.

Klišeed lhk. 107, 110, 111 ja 113 on „Arengule“ ajakiri „Teatri“ poolt lahkelt kasutamiseks lubatud.

Järgmine „Arengu“ number ilmub augusti kuu lõpu poolel.

ARJENG

× VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI ×

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 5

21. juunil 1938

XII aastakäik

Võidupühaks.

Kuus päeva nädalas rühub inimene tööd teha ning seitsmendal päeval ta puhkab. Nii on see ikka olnud — juba igivanadest aegadest saadik — ja nii see jääbki, sest seni pole igatahes sobivamat nädalakorraldust leiutatud. Kõik püüded asja teisiti korraldada on otse hiilgavalt nurjunud. Pühapäeva me vajame puhkuseks, vahelduseks argipäeva-askeldusile. Kuid mitte üksi puhkuseks. Pühapäeval sepitseme plaane ja kavu järgmiseks nädalaks, sest inimene on juba kord loodud säärasena, et ta ei saa teisiti kui peab mõtlemata oma tulevikule ja tööle.

See on nii üksiku inimese elus. Kuid ka rahvaste elus on see samuti. Ainult rahvas, kui võimsam üksus, vajab sellaseid puhkepäevi — pühapäevi harvem ning need pühapäevad kujunevad ka ise kõigiti vägevamaks ja suurejoonelisemaks. Niisuguseks suureks rahvapühaks on ka meie Võidupüha, mida meil käesoleval Vabariigi juubeliaastal on eriti põhjust pidulikult pühitseda. Niisiis kasutagem seda päeva tagasivaatamiseks käidud teele ning uute sihtide rajamiseks tulevikus.

Iga rahvas juurdub tugevasti oma minevikus. Möödunud aegade suurtest tegudest ammutab ta toitu uuteks üritusteks. Meenutades läinud aegade võitlusi kasvab rahva enesekindlus ja usk endasse. Ning usk endasse on võitluses olemasolu eest äärmiselt suure tähtsusega. See on rahvuse eksisteerimise põlvundamendiks. Õnnelik on see rahvas, kelle minevikus on sündmusi, kust nad võivad uuteks tegudeks jõudu ammutada. Ka meie rahvas kuulub õnnelike perre.

Me omal ajal rääkisime palju seitsesada aastat kestnud orjusest. Me rääkisime sellest niivõrd sagedasti, et hakkas kuulduma vastuhääli. Õeldi: „Vaatus leidsid põhjuse uhkustamiseks!“ Ja ongi katsutud viimastel aegadel orja-aega surnuks vaikida, otsegu lootes seda niiviisi teha olematuks. Kuid väidan siiski ketserlikult, et me võime oma orjaajagagi uhkustada. Sest maailmas pole rahvast, kes nii kaua võõra võimu küttes viibides oleks suutnud säilitada oma rahvuse. Meie praegune iseseisvus annab tunnistuse meie rahva imekspandavast visadusest ja tublidusest.

Kuid veelgi rohkem usku endasse annab meile meie lähem minevik. Oli ju meie Vabadussõda lausa ime. Nii on siis meie ajaloo sangarlikem osa nii vahetus läheduses, et meil pole selleks, et ammutada vaimustust, tarvis isegi ajaloo tolmunud lehekülgedelt otsida tõestusi. Need, kes sangariteo sooritasid, elavad alles. Seepärast kasutagem Võidupüha, et neile avaldada oma austust.

Rahva minevik on ta tuleviku pant. Seepärast vaadaku meie silmad mineviku kaudu tulevikku. Ärgem jäägem aga siiski vaid mineviku mälestuste rüppe uinuma, vaid teadkem, et elu liigub edu tähe all. Iga järgnev päev peab olema parem ja väärtuslikum kui möödunu. Ning selleks kaasa aidata on iga kodaniku õilsaim kohus. Selleks jõudu ja õnne!

Leo Soonberg.

Neeme Ruus.

Töölissharidustöö päevaküsimusi.

Teatavasti asus Eesti Haridusliit möödunud aastal peale oma muude tegevusalade korraldama ka vabaharidustööd tööliiskonnas. Ühenduses sellega on kerkinud esile rida küsimusi, milledest allpool puudutame vaid mõningaid.

Tööstuskeskustele on alati ette heidetud seal leiduvate pahede rohkust. Väidetakse, et tööstuskeskustes lobbab liigne alkoholi-tarvitamine, kaklemine ja muud pahed.

On ju tösi, et kohtades, kus rahvast elab tihedamini, esineb ka pahesid rohkem, kui hõreda rahvastikuga kohtades. Ei ole midagi imestada selle üle, kui tihedasti asustatud linnades ja tööstuskeskustes, kuhu pealegi on koondatud restoranid, alkoholi-müügikohad ja muud lõbustusasutused, on politseil tublisti rohkem tööd kui külades, kus asulad on üksteisest eemal, kus puuduvad kõrtsid ja kus rahvamajad ja kirikud on peagu ainsaks suuremaiks rahvakogunemiskohtadeks.

Kui aga tööstuskeskuste elanikkonnas nähakse pahesid, mis, nagu väidetakse, sealt isegi ümbruskonda imuvad, siis ei piisa nende pahede vältimiseks üksnes hurjutamisist ja etteheiteist, vaid pahed tuleb kaotada nende algpõhjustes.

Ärgem heitkem ette tööstuskeskustele liigset alkoholitarnitamist, kui oleme ise avanud viinapoed samadesse keskustesse! On tähelepanv, et mitmete tööstuskeskuste töölised ja samade keskuste haridus-

likud organisatsioonid on hakanud nõudma kohalikku keeluõigust, s. o. alkoholi müügikohtade kaotamist vastava omavalitsuse piiridest. See tõendab, et tööstuskeskused sageli ei taha leppida neile pealesurutud pahedega, vaid omal algatusel teevad tugevaid pingutusi pahedest vabanemiseks.

Kuidas aga nii mõnigi kord selle asemel, et kaasa aidata tööstuskeskustest pahede kaotamisele aidatakse kaasa nende süvenemisele, selleks olgu toodud alljärgnev näide.

Viibides ringreisidel ja külastades hariduslikke organisatsioone niihästi tööstuslikes kui ka mitte tööstuslikes keskustes oli allakirjutanul kord juhus külastada kaht ühe valla piirides asuvat haridusseltsi: üks asus külas teine tehase juures. Külas asuv haridusselts tegutses kõigiti lähedates tingimustes, tal oli kasutada avar rahvamaja nägusate dekoratsioonidega. Ta omas suure raamatukogu jne. Ka samas asuv algkool töötas silmapaistvalt soodsates majanduslikes oludes. Pidin otse imetlema kooli eeskujulikke õppeabinõude kogu, nägusaid ruume, suurt õpilaste raamatukogu, moodsaid pinke ja muud mööblit. Imetus oli seda suurem, et sama valla tööstuskeskuses asuv algkool oli viletsais ruumes; õpilaste istmeiks olid vanast ajast säilinud pikad pingid; õpilaste raamatukogu oli üsna väike ja õppeabinõude kogu nigel.

Kui pärisin tööstuskeskusest eemal asuva kooli juhatajalt selgitust selle kohta,

miks nende vallaisad kooli kulude osas nii helded on, vastati mulle: „Mis meie vallaisadel viga helde olla. Meil ju asub siin lähedal suur tööstus. See maksab vallale kõrget tööstusmaksu ja hulk raha tuleb sisse ka tööstustöölise isikumaksudest. Vallal on ju raha küllalt.“

Tundus, et siin suhtuti tööstuskeskusele kui valla jõukuse ja tuluallikale, mis pidi aitama kaasa valla teiste osade kultuurilise taseme tõusule, kuid tööstuskeskuse enda minimaalsedki kultuurilised tarbed, isegi algkooli osas, olid leidnud väga vähest rahuldamist.

Etteheidetega ja noomimistega ei saa tõsta tööstuskeskuste hariduslikke ja kultuurilist taset! Sinna tuleb aga pühendada senisest rohkem pingutavat tööd ja juhtida ka enam rahalisi toetusi. Tuleb jõuda arusaamisele, et tööliste haridusliku taseme tõstmine ei tähenda ainult tööliste soodustamist vaid on ühtlasi teeneks kogu ühiskonnale.

Töölisharidustöö korraldamise vajadust üldsuse seisukohalt on ju rõhutanud ka endine majandusminister K. Selter oma kõnedes, kus ta on väitnud, et haritud töölikond suudab toota rohkem ja kvaliteedilt paremaid saadusi. Võrdse kutseoskuse juures on haritud tööliste töö tulemused alati paremad. Need väited on korduvalt tõestatud ka maailma tähtsaimate majanduselu juhtide poolt. Niisiis on töölisharidustööle kulutatavad summad ka rahvamajanduslikult kõigiti produktiivsed kulutused.

Töölisharidustöö tegelikul korraldamisel on suurimaks raskuseks ja takistuseks sobivate ruumide küsimus. Ühes osas tööstuskeskustes puuduvad üldse rahvamajad. Teistes kotades leidub rahvamaju, kuid nad on ehitatud ainult kino- või teatrietenduste jaoks ega võimalda intensiivsemate vabaharidustöö vormide — õpiringide, kursuste j. m. säärase — viljelemist.

Leidub ka kohti, kus sobivad ruumid on olemas, kuid neid lubatakse kasutada peamiselt ametnikel.

Neile näiteile lisaks olgu aga eriliselt välja tõstetud need kohad, kus, tänu kohaliku tööstuse vastutulelikkusele, on tööliste kasutada antud nägusad ja ajanõudeid kõi-

*Luts—Särevi „Vaikne nurgake“ Valgas.
Ülal: hra Lücke (V. Soosõrv) ja Zarubajev
(F. Velberg)
All: hra Vestberg (O. Randheiding) ta naine
(E. Sisask) ja Heete (T. Trees).*

giti rahuldavad rahvamajad, nimelt Jägala, Kohtla-Järve j. t.

*Jakobson—Särevi „Metsalise rada“ „Töölisteatris“.
Asmus (A. Teetsov) ja Tiit Pärtels (E. Parve).*

Õpingujuhtide puudus on järgmiseks suuremaks takistuseks edukale töölisharidustööle. Töölisvanemate ja töölisorganisatsioonide tegelaste hulgas võib leida küllaldaselt head tahet õpingulise töö algatamiseks, aga kestmam töö nõuab pikemaajalisi kogemusi ja suuremaid teadmisi õpinguliste tööviiside alal. Ei juleta asuda õpiringide juhtimisele siis, kui tööviise ei tunta.

Tööliskeskuste vabaharidustöö juhtide ettevalmistamisele tuleb asuda võimalikult peatselt, kui soovitakse näha vabaharidustöö elavnemist tööliskonnas. Ei saa jutugi olla sellest, et töölised ei taha oma teadmisi täiendada. Tõsi, on ju küll väidetud, et töölisel ja nende organisatsioonil tuleb esmajoones lahendada teisi, tähtsamaid, ülesandeid: hoolitseda palga- ja töötingimuste parandamise eest. Kuid siingi tuleb ju töölisel toimida organiseeritult, oma organisatsioonide kaudu. Sotsiaalminister O. Kask oma kõnedes, mis ta on töölistele pidanud, on mitmel korral rõhutanud töölis-

organisatsioonide tugevuse vajadust. Organisatsiooniline tugevus ei seisa ainult suures liikmete arvus. Iga liige peab olema teadlik oma organisatsiooni ülesandeist, aga ka organisatsiooni juhtkond peab omama küllaldaselt oskusi ühingute keerulise aparatuuri juhtimiseks.

Tarmukate, teadlike, organisatsioonilisis küsimusis kogenud juhtide ettevalmistamine aga saab toimuda ainult kestva, pideva õpingulise töö kaudu.

Eeloleval sügisel Eesti Haridusliit, tuges neile kogemusele, mis ta on saanud möödunud talvel tööstuskeskustes haridustöö korraldamist katsetades, algab töölis-haridustöö alal intensiivsemat tegevust. Kui möödunud talvel Eesti Haridusliidu poolt tööstuskeskustes korraldatud lühiajalised kursused piirdusid suuremas ulatuses informatsioonilaadiliste loengutega, võetakse tuleval sügisel ja talvel käsitlusele suuremal määral sisulisi küsimusi.

— Pole siin midagi, kriiskas Kai. Või temal vaja kallil jaanilaupäeval mööda küla tõmbama minna! Kas Mäeotsa peremehe säärikuil tallad all on? Sealauda uks tahab kõbida! Aupärast mehehing majas, aga asja tast midagi ei ole.

— Missan'd, noh, Kai... Oled'd ikke... .

— Pole ma midagi ikke. Tee, et sa säärikutega valmis saad. Istu teisel sabas justkui väikesel lapsel. Issand küll, et ma nüisugusele tossile pidin mehele minema! Kas mul vähe oli tahtjaid, ikka päris mõistlikke mehi, ja üks perepoecki käis kosjas. Ptüü!

Tosslepa külakingssepp Kaarli ohkas. Ei selle Kaiega saa midagi. Mokka on pannud see naine ta elu. Kaarli teadis, et kui ta nüüd veel sõna ütleb, siis sealt, pliidi juurest, lendab otsekohe tema suunas mingi ese. Luuakonts, pliidi pühkimise lapp või koguni pliidirõngas. Oh-jaa... Kaarli katsus salakesi kukalt, kus oli veel alles need paar muhku, mis möödunud korral... Aga noh, jah... Sisse on kukkunud tema, Kaarli, oma naisevõtuga. Nii sisse, et on sees. Kes võinuks uskuda, et Kaiest sellane tulehark saab, kes tasase, aeglase ja pehmeloomulise Kaarli hullemini tuhvli all peab kui Hitler, Mussolini ja Stalin kokku!

Ja näe, täna, kallil Võidupühal, ei tohi Kaarli minna kiriku juuregi. Ometi on seal paraad, aktus ja kõik. Ei, istugu aga Kaarli oma värkstoas ja tallutagu Mäeotsa peremehe säärikuid. Ja kui need valmis, parandagu sealauda ust! Ptüü!

Kaarli nägi, et Kai pliidi juurest teraselt tema poole vaatas. Alistunult langetas mees pea, võttis naaskli ja hakkas tõhe.

— Jooksen nüüd tunniks Mäeotsale, lausus veidi aja pärast Kai. Vaata, et sa tange põhja kõrbeda ei lase. Hoia oma nahk! Ja selleks ajaks, kui tagasi tulen, olgu säärikud valmis! Mis asja sa venid kui tigu, nüisugune ka mõni inimene! Ise aupärast veel meesterahvas!

Nohisedes Kaarli jatkas tööd, kuna Kai pühapäevaundruku selga pani, valge räti

pähe sidus ja väljus. Ei-ei selle naisega ei ole nalja!

Kai lahkumisest võis olla möödunud vahest veerand tundi, kui kingsepatare uksele koputati.

— Sisse! hõikas Kaarli, peatades va-sara.

— Tere jumalime, Kaarli. Näh, sul ju kibe töö kohe käsil. No kas sul häbi ei ole kah, täna ju Võidupüha?

Tulnuk oli Mihkel Mügar, asunik naabervallast. Vabadussõja ajal mehed olid olnud ühes väeosas. Nüüd oli Mügaral pühapäevaülikond seljas, kuuerinnal rippus Vabadussõja mälestusraha. Vuntsid olid

Jakobson — Särevi „Metsalise rada“ „Töölis-teatris“. Tiit Pärtels (E. Parve) ja Aino (Hilda Sooper).

*Tammsaare—Särevi
„Andres ja Pearu“
„Estonias“.
Pearu (H. Laur) ja
Andres (S. Lipp).*

pöördud sirgeks ja kübar istus uljalt ühel kõrval.

— Mis asja sa, hullpime, teed, kas sul narril kalendrit ei ole, lausus ta, kui oli häbenevat Kaarlit tugeva käesurumisega ter-
vitanud. — Viska saabas nurka ja tule koo-
limaja manu. Aktus hakkab poole tunni pä-
rast peale.

— Ei... ei tea, venitas Kaarli piinli-
kult. — Mul... mul siin sihukest kibedat
tööd... Näe, Mäeotsa peremees tahab sää-
rikuid hom... täna õhtuks kätte... Ma...
ega ma vist saa aega...

— Ära jama! löikas Mihkel ta jutu poo-
leks. — Viska-viska haamer minema ja löö
pintsak selga. Kuram, see ainus kord on
aastas Võidupüha, näe, lipud kõikjal väljas,
ja tema mures Mäeotsa-Jõõru säärikute pä-
rast.

— Eit läks kah välja... puder tulel...

— Ja sina pead seda valvama? Tohohh!
Tuli kustuta ära ja läheme. Enne ma ei
liigu siit tolligi, kui tuled kaasa!

Mihkli kuraas nakatas Kaarlitki. Ta löi
kõhelema, ja kui siis Mihkel tähendas, et
nad seltsis ka tagasi tulevad ja et ta Kaarli
ilusasti koju toob, löi Kaarel nõusse. Kui
juba Mihkel kah, noh, ega siis Kai nii väga
julge...

Varsti mehed läksidki. Kaarli kuidagi
areldi, ikka vilks! ja vilks! Mäeotsa poole
piiludes, Mihkel uljalt ja kuraasikalt. Nad

jõudsid Tosslepa koolimajja parajasti sel-
leks ajaks, kui paraad kirikuplatsil oli lõp-
penud ja algas aktus.

Aktus oli nagu sellised aktused ikka.
Linnast kohalesõitnud kõneleja rääkis suure
paatosega ja vaimustatud sõnul Vabadus-
sõja sangartegudest ja kuulajad, kelle hul-
gas oli rohkesti sõjast osavõtnuid, kuula-
sid hinge kinni pidades. Kõneleja suutis vai-
mustada rahvast, ja kui lõpuks lauldi ühi-
selt Isamaa hümmi, kõlas see nii jõuliselt,
et vana koolimaja lagi värises.

Pärast aktust vanad sõjaseltsimehed
kogunesid gruppidesse. Minki siia ja sinna,
ning see grupp, kus oli Kaarli, leidis end
lõpuks vilus ja varjulises paigas — resto-
rani tagakambris. Võeti mõned pitsid, mõ-
ned pudelid õlut ja Kaarli, kes hoolimata
Mihkli julgustavatest sõnadest kogu aeg oli
olnud ebalev ja vaikne, otsekui lasuks ta
südamele mingi suur mure, tundis, et tal ei
ole kunagi veel nii hea olnud kui praegu.
Ta ei tahtnud siit enam liikuda.

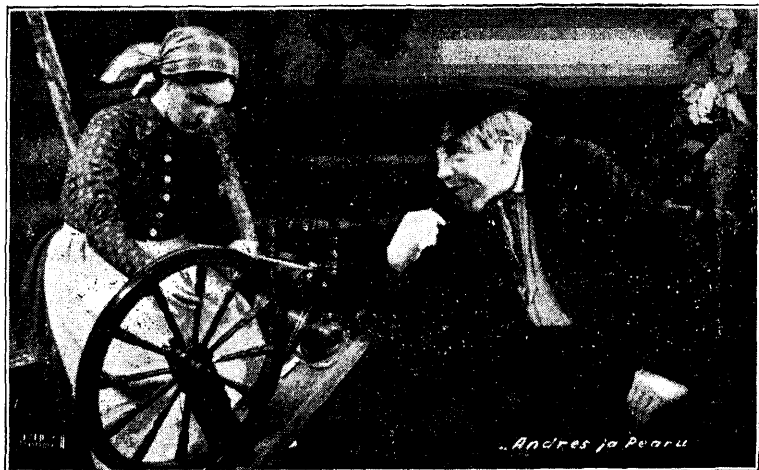
Nagu niisugusel puhul ikka, käis jutt
ühelt ainult teisele. Ei jäänud puutumata
Kaarligi, kellele üle laua istuv Sakkama
Mart lausus:

Noh, kingseppmeistri-saks, kuidas siis
Kaiestrouhjen sulle täna ka nii suure va-
baduse andis?

Teised irvitasid endile habemeisse. See
kõik läbistas Kaarli kui palav juga. Ta ei

Tammsaare—Särevi
 „Andres ja Pearu“
 „Estonias“.
 Krõõt (Mare Leet)
 ja Pearu (H. Laur).

vastanud midagi, ainult valas endale klaasi täis ja tühjendas selle ainsa söömuga. — See on tubli, Kaarli! ütles Mihkel. Vaata, kui ilusasti see kõneleja rääkis, kuidas me peksime sakslasi ja udisime punaseid! Et „ei tede poisid mede poiste vastu ei sua!“ Proosit, mehed, Kaarli terviseks!

Ent Kaarli ei kuulnudki neid. Ta istus käsipõsakil tükk aega ja vahtis enese ette lauale. Teised arvasid juba, et kingsepp on joobnud, kuid järsku seni nii loid ja nõrdinud Kaarli tõusis püsti. Ta sirutas enese välja, vaatas muutunud pilgul kaaslasile ja lausus:

— Ma lähen nüüd koju. Suur tänu, sõbrad, ja nägemiseni.

Kõik olid jahmunud. See polnud Kaarli kes nii ütles. See oli ... jah, mis see oli! Niisugune kindel, julge ja otsustav mehehää, rinnahää, mis ei salli vasturääkimist. Ja pilk Kaarli silmis? Ime mis ime!

Ent Kaarli ei lasknud end segada. Ta noogutas kõigile hüvastijätuks ja sammus välja püsti päi. Mihklile, kes tahtis tulla teda saatma, tegi ta keelva žesti. Kaarli läks. Läks kodu poole. Pikal, mehisel sammul, pea püsti, rind ees. Ta oli seal kõrtsitoas istudes ja norutades võidelnud suure võitluse. Aktusekõne, sõbrad ja vanad mälestused olid äratanud ta uinuvad jõud. Vaevalt sai ta avada kodutare ukse, kui tulivihane ja punetav Kai talle nagu tules sä-

risev kuiv haokubu vastu sööstis. — Sa igavene kaltsakas, sa külaluhugus, sa lakard! Ah nii sa teed, mis ma sul käskisin! Ah nii sa keedad putru — tuli on kustunud, Mäeotsa peremehe säärikul pole ühtki pooltalda all. Sa igavene raibe, ma sulle näitan!

Ja ta võttis esimese kättepuutuva eseme — tuletangid — ning sööstis tigateda fuuriana Kaarli kallale.

Kuid ta lausa tõsteti tugevast mehekäest ning paisati nurka nagu takukoonal. — Lõuad, vanamoor! käratas Kaarli valjusti, kuid rahulikult.

Enam suurest üllatusest kui ehmatusest tardunud Kai ei saanud sõna suust. Ainult vahtis meest tardunud, suuril silmil kui lummutist.

— Jalad alla, saadana päralt! müristas Kaarli ja virutas rusikaga söögilauale niisuguse hoobi, et kausid-taldrikud tirisesid. — Kurat, enamlased ajasime maalt välja, ehkki neid oli kümme korda rohkem kui meid, nüüd ühest naisest ei saa jagu! Tohhoo sinine ihusaadan! Kui sa mul ühe sõna piiksatad, siis, tead, ma klopim su apsatinahaks!

Sõnu saatis jälle jõuline rusikahoop.

— Ja nüüd olgu jalamaid see tangu-pudru sigadele viidud. Mina tahan kapsasuppi. Hapukapsasuppi soolalihaga. Kui see pole kella seitsmeks valmis, siis hoi-

oma nahk. Mul on veel asja kõrtsi juure, mehed jäid sinna ootama. Vanad sõjaseltsimehed. Täna on võidupüha, tea, seda, sa igavene lehtsaba. Võidupüha! Tulen kell seitse.

Kaarli löi ukse paukudes kinni ja läks.

Kui ta kell seitse tuli, ootas teda laual arav kapsasupp — Kaarli lemmiktoit, mida Kai aga kiusu pärast kunagi ei keetnud.

— Vaat see on tubli, lausus Kaarli

heakskiitvalt. Paistab, et sinust võib pika-peale asja saada, Kai.

Naine oli ikka veel ehmunud ja piidles Kaarli alt kulmu. Ta ei rääkinud sõnagi, kuid Kaarli tundis, et ta enam iial ei saa olema endine Kai, samuti nagu tema, Kaarli, pole enam see Kaarli, vaid on jälle tema ise, see vana Kaarli, kes ajas taga punaseid ja peksis Võnnu all parunite landesvääri.

Ja nii see päev oli Kaarli tõeline Võidupüha.

Leo Soonberg.

Neist kahest, vaimust ja võimust, on ikka räägitud. Seejuures on nende vahekorda väga mitmest küljest valgustatud. On inimesi, kes arvavad, et võim on kõik, ammutagu ta oma jõudu missuguseist allikaist tahes, Teised jälle väidavad, et vaim on ülem kui võim. Kummalgi vaatel leidub ohtrasti pooldajaid, kes oma seisukohti on viimse võimaluseni valmis kaitsma.

Käesoleval ajal näeme maailmas terve rea valitsemise süsteeme, kus vaimu suunatakse võimu abil. Kuid leidub ka riike, kus vaimule on jäetud „vabad käed“. Meiegi kuulume viimaste hulka, arvestades härra Peaministri seisukohta Valitsuse deklaratsioonis. Kuna praegu vaimu ja võimu vahekorra küsimus on küllalt aktuaalne, siis ei ole ehk üleliigne seda probleemi pisut lähemalt vaadelda.

Sellele küsimusele filosoofilisest seisukohast lähenedes märkame, et arutus, kumb on ülem, kas vaim või võim, on iseendast mõttetud. On ju vaimu ainsaks eeltingimuseks absoluutne vabadus. Kui puudub see, puudub ka vaim. Ja teiseks — eks ole ju vaim omaette võim. Võtkem näiteks Prantsuse revolutsioon. Kes oli siin tähtsam, kas kõik need võimuesindajad Mirabeau'd, Barras'd, Robespierre'id, või vana mõnus Jean-Jaques Rousseau, kel administratiivset võimu polnud rohkem kui kanapojal? Kahtlemata on Rousseau teened Prantsuse revolutsiooni tekkimises ja süvenemi-

Vaim ja võim.

ses märksa suuremad kui ühelgi teisel. Tema oma loosungiga: tagasi looduse juurde! pani rahva mõtlema üheõiguslusest ja kõigist neist kauneist ideist, mille najal revolutsioon võrsus. Ta sõnavõim oli kaugelt suurema tähtsusega inimkonna tulevikule kui näiteks Napoleoni administratiivne võim.

Ja teisest küljest: kuidas saab eksisteerida võim väljaspool vaimu? Või teisiti öeldult: kuidas pääseb üldse üks vaimulage inimene võimule! Vaadelgem ajaloo käiku ja me näeme, et võimu suurmehed on olnud kaasaegseist ka vaimselt tugevamad või vähimalt on nad vaba vaimu suhtes olnud tolerantsemad. Näiteks oli Caesar üks omaaja targimaid päid, seda tunnistas juba ta kirjanduslik pärandus. Või veelgi kaugemale ajalukku siirdudes näeme, et üks võimsaimaid Egiptuse vaaraoid, Amenophis IV Echnaton, ka kultuuri alal sünnitas täielise pöörde. Või võtkem Euroopa suur valitseja Karl Suur, kes oma hoovi juure koondas kõik omaaegsed targemad pead. Vana Kreeka õitseaeg langeb ühte Periklese valitsemisajaga ja me teame, kuivõrd kõrgelt tol ajal hinnati vaimu.

Sellaseid näiteid võiks ajaloost tuua lehekülgede kaupa, kuid usun, et piisab juba neistki. Niisiis näeme, et vaim ja võim pole võistlevad nähtused, vaid on üksteisega ligidalt seotud. Ühe olemas olles ilmub nähtavale ka teine. Ja mida tihedam on nende

Tammsaare—Särevi
 „Andres ja Pearu“,
 „Estonias“.
 Kõrtsistseen.

kontakt, seda õnnisturikkam on nende valitsus inimkonnale ja kultuurile. Kui valitseja oskab hinnata vaimu, siis on rahva tulevik kindlustatud.

Aga ometi räägitakse meie ajal üsna palju vaimu suunamisest. Meil on ohtralt näiteidki, nagu Venemaa, kus kirjandus ja kunst on rakendatud valitseva süsteemi propagandaks. Teame ka, kuidas Saksamaal juhi ideede põhjenduseks isegi teadust võltsiti (Ura-Linda). Eks ole seegi omalaadne „vaimu suunamine“. Ja on teadusmeestegi hulgas neid, kes väidavad, et vaimuloomingut peab juhtima teatavas suunas. Seejuures aga need vaimu suunajad unustavad, et vaimne looming oma iseloomult nõuab täielist vabadust. Tellimise peale, kus loomingusuhtes on karmid eeskirjad, pole seni loodud ühtki väärtteost. Kunstnikud, kirjanikud, teadlased pole mitte mõned roimarid, kes ettekatsetult oma teo läbi viivad. Ega Leonardo da Vinci enne Mona Lisa portree maalimisele asumist deklareerinud, et nüüd hakkab ta maalima maailmakuulsat naise portreed. Samuti ei kavatsenud Cervantes oma „Don Quixote“ kirjutama hakates maailma rabada suure meistritööga. Nad töötasid sisemise aje sunnil, teadmata, mis sellest tööst õigupoolest välja tuleb. Ja ega abielupaar Curie'd tööle hakates seadnud endale ülesandeks leiutada radiumi.

Alles hiljuti oli mul jutuajamine mehega, kes kaljukindlalt usub vaimu suunamise võimalusse ja vajadusse. Too mees väitis: „Aga võta renessansiaegsed maalijad — nad kõik töötasid tellimise peale ja näed, millised vägevad kunstiteosed nad löid.“ See on ju kõik õige — tõesti mehed nagu Botticelli, Michelangelo, Raffael, da Vinci, Tizian jne. töötasid tellimise peale ja surematuid kunstiteoseid löid nad ka. Kuid tellimiste iseloom oli niisugune, et see kunstniku loomingu vabadust absoluutselt ei pidurdanud. Tellijad ei kirjutanud kunagi kunstnikule ette, mis vaimus nende tööd pidid läbi viidama. Kui Michelangelo maalis Sixtuse kabeli lage, siis käis küll tellimuse andja paavst seda tööd vahetevahel vaatamas, aga kunstnikule ei lausunud ta ainustki arvustavat sõna. Ja kui mõningad kirikuvürstid tahtsidki Michelangelo töös näha rohkem pühalikku meeleolu, siis kunstnik ignoreeris nende soove täieliselt.

Samuti toimis ka Leonardo da Vinci oma kuulsal „Püha õhtusöömaaja“ maalimisel. Muide ka da Vincil oli, nagu Michelangelolgi, teema valik vaba. Kui üks priooreid käis piiskopi juures kaebamas, et kunstnik liig aeglaselt töötavat, siis piiskop jättis säärase kaebuse tähele panemata, öeldes, et kunstnikul peab oma töö läbiviimiseks olema täieline vabadus. Ent too prior oli üpris jonnakas, ta tüütas oma kaebustega piis-

koppi niivõrd, et see kunstnikult küsis, milles see asi õigupoolest seisab. Da Vinci vastas, et ta ei leidvat Juudas Iskaarioti nägu. Piiskop rahuldus selle vastusega, kuid prior mitte. Lõpuks tüdines ka Leonardo ning maalis oma pildile tolle priora reetja Juudasena. Nüüd oli prior väga vihane, kuid piiskop leidis selle karistuse just sobiva olevat, sest ärgu katsutagu kunstnikku loomingu juures mõjutada.

Karl Laane.

Ühe esimese rahvamaja saamisest. Väljavõtteid Kanepi Lauluseltsi protokollidest.

Eelolev üldlaulupidu meenutab taas elavalt seda suurt osa, mis on olnud lauluharrastusel meie seltskondliku tegevuse kujunemises, eriti selle algusaegadel ja selle kaudu meie rahvuskuultuuri arengus üldse. Laul liitis ärksamaid ja tulihingelisemaid ühiseks pereks ja nii tekkis siin-seal maal neid tule koldeid, mis haarasid ka laiemaid hulki, andes nii selle vaimse aluse, millele rajanes hiljem Eesti riikliku iseseisvuse sündki. Teistest sellastest kohtadest on silmapaistvam ja omal ajal üks kuulsaimaid üks Võrumaa ärksaimaid kihelkondi — Kanepi, mille omaaegsete lauluharrastuste tulemusist muide loeme ka allpool asjaosaliste eneste kokkuvõtteid ja hinnanguid.

Elmärkusena peaks siiski tähendama, et kõik see loomulikult ei sündinud mitte üleöö, vaid selleks pidi olema enne juba vähimalt inimpõlve jooksul tekkinud teatavat vaimset sirgumist ja erksust. Ses mõttes ei ole vahest tarbeta siinjuures märkida, kuivõrd on olnud (ja on) oluline rahva kultuuriliseks ja vaimseks arenguks eeskätt nende vabameelsus ja tõeline tahtelisus, kellest on olenev kogumi elukorraldus. Ses mõttes võiksime auväärsest tõsta paljude omaaegsete vaimuhoolidajate ja „maahärrade“ hulgast aukohale omaaegse innuka estofiili ja Kanepi koguduse pastori Joh. Ph. von Roth'i (1780—1818), kelle kohta prof. M. J. Eisen lausub: „Tema

Niisiis näeme, et loov vaim, kui ta midagi suurt on loonud, on ikka olnud vaba, ja ta peabki seda olema. Seepärast tuleb rõõmuga tervitada meie Peaministri seisukohta, kes väidab, et vaim on ülem kui võim, sest see seisukoht garanteerib loovale vaimule vähimalt vabaduse. Ja nii võime oma kultuuri tulevikule lootusrikkalt vastu vaadata, sest vaimuvabadus on ülime vara, mida üks rahvas omab.

läbi pidi Kanepi eesti rahvale nagu tuletorniks saama ja uut aega Eestile kätte juhutama.“

See väljendus ei olegi liialdus, kui vaid märkida, et sama Roth, kelle loodud laule vanemad inimesed koha peal veel tänapäevalgi tunnevad „vana praavuski“ lauludena, hakkas koos Põlva pastori Oldekop'iga 1806. a. välja andma esimest eesti üldsisulist ajalehte „Tarto-ma Rahva Näddali Leht“, hoolitses kõigiti rahva haridusliku taseme eest, nõudes igas vallas kooli asutamist, ja asutas ise 1804. a. Kanepis esimese kihelkonnakooli Eestis, olles selles „ise kõigiti kõige parem õpetaja“ (M. J. Eisen), asutas samuti käsitöökooli tütarlastele, ja juba enne pärisorjuse kaotamist — 1810. a. — andis Kanepi rahvale perekonnanimes, rääkimata ta üldiselt teada olevast kirjanduslikust tegevusest (näit. luuletajana) osavõtt Uue Testamendi väljaandmisest, Talurahvaseaduse tõlkimine võru keele, tartukeelse aabitsa väljaandmine jne.

Need asjaolud teevad mõistetavaks, miks ärkamisaeg Kanepis on olnud suurema-puhanguline ja miks sealt on võrsunud terve rida tuntud ja nimekaid kultuuritegelasi, nagu Tammsaare „Maurusena“ üldtuntud Hugo Treffner, esimene Eesti kujur August Weizenberg, laulumehed Julius Erleman ja Hans Kann,

Gustav Daniel (metsandusteadlase prof. O. Danieli isa) j. t.

Viimaste nimedaga on väga tihedasti seotud Kanepi seltskondliku tegevuse organiseerimine, mis kuulub üldse meie seltskonnategevuse arenguloos varasemasse ajajärku. Pole huvitusetu Kanepi Lauluseltsi (senine juba kujunenud lauluharrastus otsustati rajada kindla seltsi alusele a. 1883) esimeste protokollide valgusel vaadelda siinkohal iseloomustavat tolleaegset tegevust, eriti seltsimaja saamise lugu, liiati, kuna kõnesolevaga on tegemist ühe esimese rahvamaja ehitamisega meie maal üldse.

Et K. L.-si tegevus ei piirdunud mitte ainult lauluharrastusega ja pidudega, näeme sellest, et otsiti võimalusi ka sisuliseks vabaharidustööks, eeskätt selgitava sõna kaudu. Huvitav on seejuures võrrelda ka tolleaegseid võimalusi selleks. Nii loeme protokollist 28. VII 1885*):

„4. soovis Seltsi Eestseisus, et seltsi juhataja Daniel enesele ja ka seltsi liikme G. Luts'ule Tartu koolikonna Kuratori härra käest kõnepidamiseks luba paluks, et siis mõnel seltsi koosolekul ka mõni õpetlik kõne võiks peetud saada. Juhataja lubas seda teha.“

Kuid nähtavasti siiski järjekindlamaile avaldusile sel alal ei jõutud, kuigi loeme prot. 5. I 1881:

„Seltsi juhataja G. Daniel algas seltsi toimetust lühikese soovsõnaga uue aasta kohta, et ka seltsi elus uus aasta elavat tegevust ja osavõtmist tooks liikmed ühise meele ja armastusega laulu ja mängu, põllul eneste ja kõikide teiste rõõmuks töötaksid.“

Kuna seltsi tegevust pidurdas peamiselt ruumide puudus, siis asuti varakult seltsimaja ehitamise mõtte juure. Seltsimaja saamise loost mõningaid iseloomustavaid väljavõtteid seltsi protokollidest. —

„G. Aras lubas seltsile maatiiki anda, kust aga selts tahab igavese aja peale, kui selts iga aasta ühe vakkamaa eest 25 rbl.

*) Toodud näiteis on keel muutmata kusjuures võiks märkida, et protokollijate keeleline väljendus on aja kohaselt väga hea, sõrendused allakirjutantult! K. L.

Kanepi rahvamaja.

renti maksab.“ Hälteenamusega otsustati maja ehitada „suure tee“ äärde (praegunegi asukoht) ja maa asjus teha leping (5. I 1886.)“

Asutigi kohe materjalide hankimisele ja kohaletoimetamisele. Kuid seltsi omast jõust ei piisanud kõigeiks.

„Seepärast sai nõuks võetud mõisahärrade käest ka abi ja toetust selle seltsi maja ehitamiseks paluda“, mis ei jäänud ka tagajärjetuks, sest vabameelsemad mõisnikud ei keeldunud toetuse andmisest. Nii „Härra W. Herzberg Hurmist oli 25 palki ja 200 telliskivi seltsimaja heaks kinkinud.“ Loomulikult ei puudunud toetused ka ümberkaudseilt talumehilt. Kuid et seltsi tegevus võiks ka enne maja valmimist areneda ja peaasi „et sissetulekuid hankida, selleks otsustati: „Karsti mõisa härra käest suveks üht küüni paluda, kus selts laulu ehk näitemängu etendusi võiks teha“ (Protok. 16. III 1886. Muide seltsi koosolekud peeti eelnimetatud A. Aras'e talus.)

Pidud, mis eriti hea laulu tõttu olid kuulsa, tõmbasid rahvast rohkesti kokku ja tasusid end majanduslikult võrdlemisi hästi. Näit. 4. V 1886 otsustati korraldada kiriku kontsert ja teiseks näitemüük („bazar“), milleks teostati üldine asjade korjandus. 31. aug. 1886. a. peetud pidu on annud sissetulekut 30 rbl. 50 kop., millest oli üle jääki 15 rbl. 68 kop. Ühe näitemüügi sissetulekud 1887. a. (vaatamata ikalduse-

Jakobson — Särevi „Metsalise rada“ „Tööliseatris“.

ajale) on tõusnud isegi 249 rbl. 40 kop. (puhas ülejääk 116 rbl. 31 kop.)

Kuid seltsimaja ehitamine võttis tegelikult siiski aega. Loeme selle omapärasest plaani valmistamise loost, protok. 22. III 1887. a.:

„J. Erleman tegi seltsimaja plaani u k s e p e a l e ü l e s, mida järelemõtlemise järele, kui sündsamat keegi ette ei pane, vasta lubati võtta. Sooviti, et tõised seltsi liikmed ka mõne plaani teeksivad ja ette paneksivad.“

Esiteks võeti seltsimaja plaan läbirääkimise ala, ning otsustadi koosolejatest liikmetest, et 10 sülda pikkust ja 5 sülda laiust küllalt on, ning kinnitati koosolejate poolt, kuna sisemisi ruumisi plaanis pärast veel muuta võib tarvitust mööda.“

(protok. 10. mail, 1887.)

Ja nii, kõdusel teel, plaanitsedes ja üksmeeles jõuti juba sama aasta sügiseks sinnamaale, et võidi 2. aug. 1887. a. pidulikult asetada nurgakivi seltsimajale, mis valmis järgmiseks või ülejärgmiseks aastaks, s. o. praegusest 50 aastat tagasi.

Nurgakivipanekust loeme protokolliraamatust järgmist, kusjuures on mitmeti hu-

vitav ja õige iseloomustav nurgakivisse pandud dokumendi tekst:

„Selleks päevaks oli mineval koosolekul seltsimaja nurgakivi padulikult panemine määratud. Seltsi liikmeid oli kaunis rohkesti kokku tulnud. Kohalik õpetaja J. Falck algas pidu seltsimaja vundamendi juures vaimuliku kõne ja lauluga; sellepääle pandis seltsi juhataja karbikese mälestuseks vundamendi nurga sisse ja luges koosolejatele mälestuse karbikese sisse pandud kirjelduse ette, mis nõnda oli:

Kanapääs 2. Augustil 1887.

Kanapää lauluselts paneb täna oma maja viimast vundamendi kivi vaimuliku kõne ja lauluga pidulikult paika. Kanapää kihelkonna õpetaja J. Falck on selleks seltsi poolt palutud. — Seltsi liikmed on kokku kutsutud, keda praegust 90 liiget on. Selts on ministeeriumi poolt kinnitunud. Kanapää laulu selts on asunud ennidseist Kanapää lauljatest, kes enamasti koolmeistrid*)

*) Ka 26. jaan. 1885. a. Siseministeeriumis nimetatud seltsi põhikirjale 24-st allakirjutajast oli protokolliraamatu järgi 9 õpetajat.
K. L.

olivad ja sedaviisi oma juhataja kihelkonna kooliõpetaja J. Erlemann'i juhatusel mitu kontserti reisi ära käisivad. — Esimene reis oli Peterburi, ja et see õnnelikult läks, siis veel pärast mitu korda Võrus, Tartus, Tallinas, Valgas ja ühel korral kuni Volmeri, Viljandi, Tori, Pärnu, Haapsalu, kus praegune Vene riigi keiser Aleksander II, kes troonipärija suvekorteris oli, sai tale 10 laulu ette laulutud; Siit jälle Tallinna kaudu Helsingi, Hämelinna, Viiburi, Oserki, Narva, Mereküla, Rakvere ja muidu mitmel kohal maal sai kontserti antud. Lauljad laulsid häste ja sedaviisi edendas see mitmel kohal laulmist ja lauljate reisikulud saivad sissetulekust ausaste tasutud. Kadedus, elukoha muutmised ja muud takistused sundisid mõnda lauljad koorist lahkuma ja sedaviisi hakkas koor lonkama. Selle pääle võeti lauljate poolt nõus, laulu seltsi kõrge riigi valitsuse poolt kinnitada laske ja selle tarvis ühte seltsi maja ehitada, kelle viimast nurga kivi praegu pandas. Seeni ajani on selts oma koosolekuid Savi talu omaniku Kusta Arasse ruumides pidanud. (Järgnevad eestseisuse nimed).

Sügisel 1887 arvates riigi valitsuse poolt venekeelt õpetuse keeles sisse säada: kõiki ülematesse koolidesse, ka kihelkonna kooli alamatesse klassi, kus seni ajani saksa keel oli ja ka osalt vallakoolidesse, kus seni ajani paljalt Eesti keel oli. Kanapää kihelkonnakool on 4-klassiline 63 õpijat ja 3 kooliõpetajaga. Igas vallas on üks Luteruse usu vallakool; veneusulisi liikmit on harva mõni.

(Nüüd on nimetatud kõik Eesti Põllumeeste Seltsid, Lauluseltsid*), Eesti ajalehed, Kanapää koolivalitsus, kihelkonna kohus, Sillakohus).

Põllumehel on 3—4 aastad viletsad olnud, aga tänavune aasta näitab paremat saaki andvat, ehk küll veel külmad ööd hirmutavad. Seldsi elust osavõtmine on kõhna põllusaagi järgi põllumehel ka jahe.

Meil siin koosolejatel ei ole muud soovida, kui õnnelist ja hääd tulevikku meije järeltulejatele. Oleme nendele siin lühidalt mõnda praegust

elu avaldust kirja pannud mälestuseks praeguse põlve kohta, kes siis, kui seda kirja loetakse, mulla põues puhkavad.

Jumal aitku meid ja teid!

(Kiri vahaga tehtud).

Kommenteerimatagi ülaltoodud tekst kõneleb huvitavat keelt tolleaegse murrangulise

Kanepi Lauluseltsi lipp.

aja kohta, mil ühelt poolt venestuse süvenemine, teiselt poolt põllumeest tabanud ikaldusaastad siiski ei suutnud lämmatada juba juurdunud seltskonna vaba kultuuritegevust. — Samal ajal, mil koolidesse toodi sunduslikult vene keel, püstitati üks esimesi maa rahvamaju, mis on jäänud tänaseni koha peal ümbruskonda koondavaks kultuurikoldeks. Astudes sesse vanasse rahvamajja, selle saalis ja eesruumis viibides tekib teatav aukartustunne nende innukate tegelaste vastu, kes omaaja piiratudki oludes on ajanud esimesi sügavaid vagusid, mis peaksid kohustama uutes avaramates oludes ka uusi sugupõlvi mitte sugugi vähema innuga samu traditsioone jätkama. Seltsimaja seinu ehivad nende kohaliku seltskonnategevuse veteraanide pildid teiste ärkamisaja tähtkujude keskel; seltsi raamatukoguruumis silmitsed huviga vana seltsi lippu, mis on lehvunud peaaegu kõigil üldlaulupidudel, nagu neid, kuni eelmiseni, on külasthanud eranditult ka meie laulupidude

*) Kahjuks ei ole nimet. loetelu toodud käsitletavas protokollis.

veteraan Hans Kann. See aegades luitunud ja hõredakoeliseks jäänud riidest lipp sisen-dab aga lugupidamist kõigi nende vastu, kes kord on käinud tuliste aadetega selle lipu all.

Kahju ainult, et palju huvitavaid doku-mente ja väärtuslikke mälestusi on kas läi-nud kaotsi või on kaotsimineku ohus. See nähtus on teatavasti õige üldine nii paljude-legi seltsidele, nii vanadele kui ka noore-mailegi, mis oma tegevuse kaudu on aval-danud mõju meie rahvakultuuri arengus, kuid mis on kustunud aja tuules isegi kuni märgatamatuks, kuna ei ole hoolitsetud kül-laldaselt vastavate dokumentide jne. säili-

tamise eest. Kindlasti väärib see küsimus (seltside arhiivide ja kodukoha — muuseumide küsimus üldse) tõsist arvestamist ja tähelepanu kõikjal kultuuri-listes seltsides.

— Meie seltskondliku tege-vuse arengu lähem uurimine kohtadel ja selle põhjalikum valgustamine vastavas eriteoses avaks kindlasti ühe olu-lisima peatüki meie rahva kultuuriliste pär-jumuste ajaloos. Esiteks on siin palju tänu-väärseid ja huvitavaid ülesandeid mitmesu-guseile enesearendusringidele oma kodu-koha tundmaõppimiseks ja selle mineviku kultuurimälestuste säästmiseks.

J. G.

Märkmeid „Metsalise raja“ lavastamiseks.

„Metsalise rada“ „Töölisteris“.
Tiit (E. Parve) ja Erika (Lency Römmer)

Arvustades Aug. Jakobsoni „Metsalise rada“ kirjutab H. Raudsepp: „See romaan on suur sotsiaalne eritlus ja läbivalgusta-mine meie hiljutisest vapside liikumisest... See on värske ja jõuline teos, mis oma sisu-lise aktuaalsuse ning veenete kokkumatu-sega äratav üldist tähelepanu. Romaan on elust nähtud ja arvukate kommentaaridega elule tagasi antud. On kõikjal tunda vor-mija kindlat kätt. Keskendatud ülesehitus, põnevalt põimitud intriig, läbimõeldud idee ja ehtsad tüübid ehivad Jakobsoni „Metsa-lise raja“ voorustega, mis kokku võttes pole igapäevased.“ (Eesti Kirjandus nr. 12, 1936. a.)

„Metsalise raja“ dramatiseeringu esila-vastuse puhul „Töölisteris“ ütlesid arvus-tajad: „Andres Särev oma dramatiseerin-gus on suutnud teose koormavast ballastist vabastada, siiski säilitades vajaliku. Ja nii saame dramatiseeringuga selle teose kvintes-sentsi. Tõsi, mõningad episoodid omavad Särevi käsitusel suurema tähtsuse kui neil-seda on romaanis, ent teose idee väljatoomi-sele ei tule see kahjuks. Nii näiteks tundub romaanis vabadussõjalaste liikumine võõr-kehana, mis üldise romaani laadiga hästi sobida ei taha. Lavateoses aga on see ühis-kondliku liikumise kirjeldus vajaliseks kom-

Jakobson—Särevi „Metsalise rada“ „Töölisteatris“.

ponendiks, mille abil meie peategelase hingeelu palju reljeefsemalt näeme. (Leo Soonberg — „Uus Eesti“, 23. aug. 1937.)

„Ei saa salata üsna head pinget ja köitvat dramaatikat seekordse hooaja avatenduseks. Selle saavutamiseks võimalikult lavapärasel kujul on küll Jakobsoni romaaniga ümber käidud kaunis vabalt, sündmustikku teisiti kombineeritud ja teksti muudetud, kuid „Metsalise raja“ eepiliselt jutustava iseloomu juures ei oleks dramatiseerimine muul teel vahest võimalikki olnud, olgugi, et romaan juba iseenesest omab põneva intriigi ja jõulise esitusviisi.“ (S. — „Postimees“ 24. aug. 1937.)

„Metsalise rada“ on küll peamiselt Tiit Pärtelsi isikudraama, kuid selles on ka ühiskondlik tagapõhi niivõrd eredalt ja kujukalt esile toodud, et see on saanud juba kogu rahva tookordse elutunnetuse draamaks. Selles tunneme otse vastupanemata jõuga, et metsalise rada ei sammu üksi Tiit, vaid kogu rahvas, kogu maailm, kogu ajajärk. Ei, mitte üksi Tiidu hingearengu kohta ei ole rakendatavad luuletaja nägemuslikud sõnad: „Kiskja kitse, kirju kitse murrab

hunt tunane. Rapetest neist, rapetest neist hundi tee on punane.“ See on nagu ühiskonna saatuse, see määrab kogu ühiskondliku mõtte ja moraalilise iseloomu.

„Metsalise rada“ ei ole siiski mingi pessimistlikult halisev teos. Selle põhitoon on ometi optimistlik. Kus leidub sellaseid positiivseid ja elu sügavalt haaravaid isiksusi nagu Arumaa, Eerika, Tooni jne., seal ei tarvitse tuleviku ja vaimesuse pärast siiski muret tunda“ (Oskar Kumiste — „Töölister“ nr. 1, 1937.)

Tegelasi „Metsalise raja“ dramatiseerimiseks on 14, neist 10 mees- ja 4 naisosalist. Peategelane Tiit Pärtels on 33-aastane pangaametnik, pika kasvu ja sportlikult hoolitsetud kehaga. Ta on inimene heast materjalist, kel ei puudu andekust, kuid kes kooliõpilasena sõjaväljale minnes on sealt kaasa toonud purustatud närvid ja lõhestatud hingeelu. Võluva noormehena on ta harjunud vastupanematult murdma naiste südameid. Ja kui see siis ebaõnnes- tult oma sõbra kohtuuriija Asmuse naisega, kelle vastu kirg muutub nii metsikuks, et Tiit ei kohku tagasi isegi „armastuse“

“Jakobson—Särevi „Metsalise rada“ „Töölisteatris“.

väljapressimisest naiselt, tuleb katastroof Tiidu sisemuses. Tal jääb kas pätistuda või teha ise lõpparve rappajoonsnud eluga. Tiit valib viimase tee.

Teiseks tähtsamaks tegelaseks Tiit Pärtelsi kõrval on luuletaja Kaarel Kristjan Arumaa. Ta on 40-aastane, pika kasvu, punakaskollaste harjasjuustega põeb jooksvat. Elu analüüsija ja juurdleja tüübina valgustab ta teose ideed teravamõttelisusega mil ei puudu isegi teatav huumori noot.

Peale nende on tüki meestegelasiks: 40-aastane lihav ja turjakas kohtu-uuri ja Joonatan Asmus, 50-aastane pikk ja kuivetu vandeadvokaat Joosep Saks, 35-aastane madalat kasvu matemaatika-õpetaja Peet Soontak, umbes 50-aastane lühidat kasvu ja paksuvõitu eruohvitser major Oinas, 25-aastane pikka kasvu ja valgevereline üliõpilane Ervin Käspere ja noormehed Oskar Siim, Ants Veiderpass ja Peeter Ollino.

Naistegelasiks on: kohtu-uuri ja Asmuse naine Eerika, umbes 28-aastane, suure-

kasvuline, tugev, kergesti lopsakusse kalduv, punaste juustega; õpetajanna Tooni Madissoo, 28-aastane, tumedajuukseline, suurte mustade silmadega ja hästivormitud kehaga, käitumises meeldiv, elurõõmus, kaine ja hakkaja; delikatessi-kaupmehe abikaasa Aino Sanglepp, lopsakas, blond, väga ilusa välimusega ja hästi riietatud; Tiit Pärtelsi korteri perenaine proua Haabo, umbes 50-aastane, sümpaatse välimusega ja sõbraliku käitumisega.

Tegelaste karakterite selgitamiseks ja nende hingeelu analüüsimiseks pakub küllaldaselt juba andmeid dramatiseering, kuid soovitada võib siiski, et näitejuht ja näitlejad tüki õppimisel „Metsalise rajaga“ tutvuksid ka romaaniga.

Dekoratiivselt on „Metsalise raja“ lavastamine lihtne, ta vajab ainult üht lavaseadeldist. Tegevuskohaks on Tartu ja mägupaigaks Tiit Pärtelsi mugav poissmehekorter (tuba), mil on aken, kaks ust, voodi, sohva, kirjutuslaud, raamaturiul jne.

„Metsalise raja“ dramatiseeringu raamatuid laenutab E. Haridusliidu teatritarvete ladu.

Maategelased! Tellige veel täna „Areng“!

Eelteade.

Teatavasti oli varem kavatsus korraldada käesoleva-aastased üleriigilised õpiringide päevad Tartus. Kuna aga hiljem kerkis üles kavatsus korraldada ka raamatukogunduse kongress, siis Eesti Haridusliidu juhatus otsustas mõlemad üritused ühendada ja nende kohaks võtta Tallinna. Õpiringide päevad on nimelt otsustatud korraldada 9. ja 10. sept. s. a. ja raamatukogunduse kongress 11. sept. Mõlema kohta üksikasjalisemad kavad saadetakse seltsidele ja õpiringidele lähemal päevil.

Soovitav on mõlemast elav osavõtt vabaharidustöö viljelejate perest. Kuna õpiringide üritus ja raamatukogundus oma sihtidelt on väga lähedased ja teineteist

täiendavad, siis on loomulik, et osavõtjad võtavad osa mõlemast.

Õpiringide päevade kavas on ette nähtud rida aktuaalseid küsimusi selt alalt, kusjuures teoreetilise osa korral esineb kohtadelt õpiringe ka praktiliste töönäidetega ja korraldatakse õpiringide tööde näitus ning õpikäike Tallinna vaatamisväärsustega tutvumiseks. Ka pole unustatud meeleolu-loovvat osa, näit. avaaktusel, omavahelisel koosviibimisel jne. Õpiringide päevil avaldatakse õpiringide töövõistluse tulemused.

Raamatukogunduse kongressil kergivad tulipunkti eeskätt mitmekesised maa-raamatukogude aktuaalseimad küsimused.

Osavõtjaile on palutud 50%-line hinnalandus raudteesõiduks.

Üleskutse.

Nimede eestistamise aktsioon on mõne aasta jooksul kujunenud võimsaks rahvuskultuuriliseks liikumiseks. Selleks on mõjukalt kaasa aidanud seltskondlikud organisatsioonid ja avalik-õiguslikud asutused. Enam kui 180.000 eestlast on lühikese aja jooksul vabanenud võõrapärasest nimest. Kokku kannab nüüd 800.000 eestlast eestipärasest nime.

Vaatomata sellele suurele saavutusele, mis on uhkuseks meie rahvale, on siiski veel eestlasi, kes eelistavad meie rahvusliku nime asemel võõrapärasest nime.

Pühitseme tänava oma Vabariigi 20-dat iseseisvuse aastat. Selle juubeliaasta lõppe-

des ei tohiks leiduda enam ühtki eestlast, kes kannab võõrapärasest nime.

Et eestlased vabaneksid võõrnimedest täielikult, selleks palume kõigi organisatsioonide mõjukat kaasabi. Eeskätt peaksid aga kõik rahvuslikud organisatsioonid hoolitsema selle eest, et nende liikmeskond oleks puhas võõrnimedest.

Austavalt J. S o o t s.

Nimede Eestistamise Liidu Keskjuhatusese esimees.

R. Taioste,

Keskbüroo juhataja.

Tallinnas,
11. juunil 1938. a.

Eesti Haridusliidu juhataja sõitis Itaaliasse ja Saksamaale.

Evald Vender, Eesti Haridusliidu juhataja, asus neil päevil teele Itaaliasse ja Saksamaale, kus ta võtab osa „Lavoro y Goyo“ ja „Kraft durch Freude“ kongressist. Algul toimub „Kraft durch Freude“ kongress Hamburgis, mille järele sõidetakse laevaga Itaaliasse. Rahvusvaheline „Töö ja rõõmu“ kongress peetakse Roomas juuni lõpul ja juuli algul. Mõlematel kongressidel on hr. Ev. Vender vastavate organisatsioonide aukülaliseks.

„Kraft durch Freude“ on Saksamaal ja „Lavoro y Goyo“ Itaalia suurimateks organisatsioonideks ja nende ülesandeks on laiade rahvahulkade vaba aja kasutamise korraldamine ja organiseerimine.

Rahvusvaheline vabaharidustöö ajakiri avaldas ülevaate Eesti vabaharidustööst.

Londonis asuva Vabaharidustöö Maailmaliidu (The World Association of Adult Education) bülletàni viimane number avaldab pikema ülevaate Eesti vabaharidus-

Jakobson—Särevi „Metsalise rada“ „Töölis-
teatris“. Luuletaja Arumaa (A. Mägi)

tööst. Artikkel, mille autoriks on Eesti Haridusliidu õppetöö sekretär N e e m e R u u s, täidab ligi poole ajakirja sisust ja käsitleb nüühist Eesti Vabaharidustöö ajaloolist arengut kui ka selle kaasaegseid vorme.

Eesti vabaharidustöö vastu on Maailma-liit osutanud mitmel puhul erilist tähelepanu ja pärinud lähemaid andmeid meie üksikute vabaharidustöö avalduste kohta.

Ühingu juhatuse koosseis tuleb politseile teatada.

Viimne teatamise tähtaeg 6. juuli.

Vastavalt uuele ühingute ja nende liitude seadusele on kõik ühingud kohustatud teatama kohalikule politseiprefektile kahe kuu jooksul uue seaduse jõustumisest arvates, s. o. hiljemalt 6. juuliks, juhatuse koosseisu ja asukoha. Soovitame seltsidele tungivalt mitte jääda ootama viimset tähtaega, vaid vastav teade saata politseile juba võimalikult peatselt. Hariduslike ühingute teated politseile on tempelmaksuvabad.

Õigeaegselt vastavate teadete saatmine on väga oluline juba seepärast, et teadet

mittesaatnud ühingute tegevus peatatakse politsei prefekti otsusel kuni poole aastani. Seega siis, kui ei soovita katkestada ühingu tegevust, saadetakse kohe politseile teadaanne, kus olgu märgitud juhatuse liikmete perekonnanimed, nimed ja aadressid.

Igast muudatusest ühingu juhatuse koosseisu tuleb politseile teatada kahe nädala jooksul. Teate mitteesitamise korral ähvardab ühingu samuti tegevuse katkestamise oht.

Ühingute ja nende liitude seaduses koos koosolekute seadusega on ilmunud Eesti Haridusliidu kirjastusel eribrošüürina ja on saadaval 10 senti eest. Mõlemad seadused on varustatud seletustega ja politseile esitatavate teadete näidetega. Samad seadused leiduvad ka „Riigi Teatajas“ nr. 42 k. a.

Ilmus brošüür

„Ühingute ja nende liitude seadus ja koosolekute seadus seletustega.“

Eesti Haridusliidu kirjastus, Tallinn, 1938.
29. lk. Hind 10 senti.

Kuna uus ühingute ja nende liitude seadus, samuti ka koosolekute seadus, mis mõlemad jõustusid juba mai algul, toovad tunduvaid muudatusi organisatsioonide ellu, on Eesti Haridusliit eribrošüürina välja annud nimetatud seadused ja need ühtlasi varustanud vajalike seletustega. Trükitehniliselt on brošüür koostatud nii, et see on kergesti käsiteldav ja kõiki vajalisi andmeid on võimalik hõlpsasti leida. Brošüüri lõppu on lisatud näitena politseile esitatavate teadaannete vormid ühingu juhatuse koosseisu, selles toimuvate muudatuste ja koosolekute registreerimise kohta.

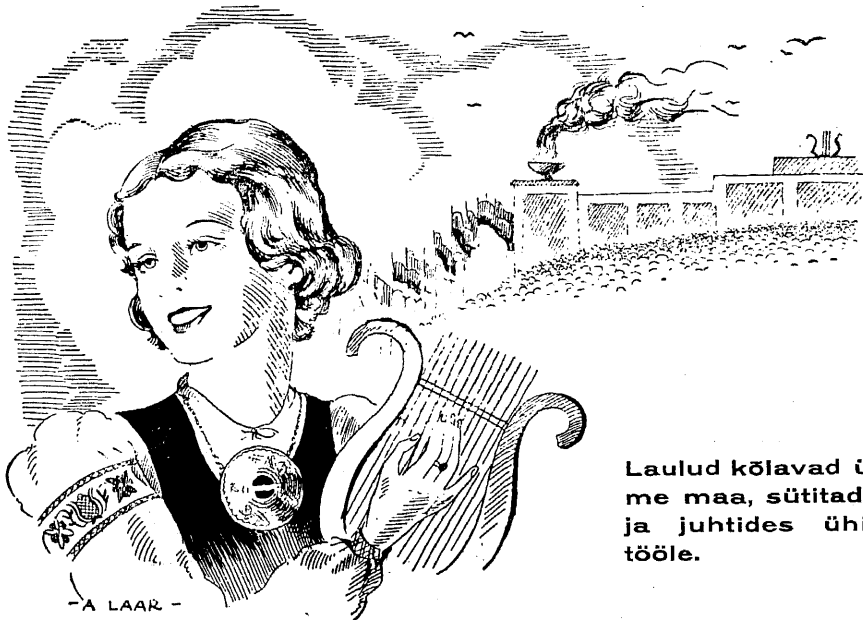
Seltside lipud ja märgid tuleb registreerida.

6. mail k. a. jõustus uus ühingute ja liitude seadus, mille § 8 lubab seltsidel omada lippe ja muid eristumärke ainult Siseministeeriumi loal. Seaduses öeldakse järgmist:

§ 8. Ühinguil ja liitudel võivad olla lipud ning muud eristumärgid, kui nad nõutavad selleks loa Siseministeeriumilt, samuti Siseministeeriumi loal võivad ühingu liikmed kanda erilisi vormiriideid.

Siseministeeriumi loata ei või ühingud ja ühingu liikmed ega liidud võtta vastu välismaal asuvailt organisatsioonidelt viimaste poolt antavaid tunnustus- ja eristumärke.

Seega tuleks kõigil ühinguil, kes praegu omavad lipu või kelle liikmed kannavad ühingu märki või vormiriietust (näit laulukooride vorm, vormimüts v. m. s.) nõutada nende omamiseks ja kandmiseks luba Siseministeeriumilt.

Laulud kõlavad üle
me maa, sütitades
ja juhtides ühis-
tööle.

Rahva koostöö vili

Maitsvaks suvekostiks

ETK jahu, ETK kamajahu, ETK kohv
ja veinid.

Naudinguks suitsetajaile

meistersuitsud Ahto, Turist, Idamaa
kuld, Kuldmedal; paberossitubakad
Kotkas, ETK nr. 1; piibutubakad
Sangar, Mesikäpp, Merikaru.

Ehitus- ja põllutöödeks

ETK naelad, ehitustarbed, ETK vär-

vid; ETK põllutööriistad ja -masi-
nad, ETK õlid j. t.

Puhastus- ja iluvahendid

ETK pesu-, kümbalus- ja tualett-
seebid, Orto kölniveed, puuder,
kreem.

Õppetöödeks ja matkaks

ETK koolivihud, vesivärvid, tindid,
ETK portfelligid, kooliraniitsad, kohv-
rid, ETK jalgrattad.

*ETK tooted on väärilised
tõusvale rahvale!*

See nõue ei käi endastmõistetavalt riigilipu kohta, mida võib omada iga eraisik ja organisatsioon ilma erilise loata.

Ühingu lipu, eristus märkide ja vormiriiete omamiseks esitatavale palvele tuleb lisada täpne eseme kirjeldus ja võimaluse korral selle joonis või ülevõte.

On loota, et siseminister annab lähemal ajal üksikasjalisema määruse lippude eristusmärkide ja vormiriiete omamiseks loa saamise korra kohta.

Omakultuuripäev Hageris.

22. mail toimus Hageri rahvamajas haridusseltsi korraldusel kohalik omakultuuripäev. Päev kujunes kõigiti sisukaks ja meeleoluliseks, osavõtjaid oli roh-

Hageri rahvamaja.

kesti. Päevakohase kõne pidas E. Haridusliidu konsulent Karl Laane teemal: „Milleks ja kuidas teostame omakultuuri?“ Peale selle kõneles kohalikke juhtivaid tegelasi ja kohalik teemeister rääkis liiklusnädala puhul liiklemise korraldamise küsimisist. Aktust kaunistas lauludega Hageri Haridusseltsi laulukoor koolijuhataja hra E. O ja juhtimisel ning näiteseltskond kandis ette ühe pildi dramatiseeringust „Andres ja Pearu“, kusjuures võiks tõsta tunnustavalt esile maaolude kohta väga head lavastust ja mängu. Eriti õnnestunud oli tüüpide loomine peaaegu kõigi tegelaste poolt. Aktuseosa lõpus oli korraldatud austuseavaldus nendele vanadele kohalikele seltsitegelasile, kes juba siinse haridusseltsi algusest innukalt siinse seltskondlikus töös on kaasa te-

gutsenud. Neid ehiti lilledega ja neile öeldi tunnustussõnu.

Hageri Haridusselts on üks vanimaid ja vaatas juba paari aasta eest tagasi oma 30-aastasele tegevusele. Seejuures on ta üks esimesi, kes asutas ja pidas ülal kooli, milleks ta ehitas maja seltskondliste toetustega. Hiljem sama maja kujundati rahvamajaks, millena see on kasutusel praegugi. Maja on viimasel ajal eeskujulikult kaunistatud ja varustatud elektrivalgustusega, kuigi omaegse ehituse tõttu pole ruumide asetus kõigiti nõudeile vastav.

Ka Keina ja Hageri Haridusselts said lipu.

Pühapäeval, 19. juunil, said endale uue lipu Keina Haridusselts Hiiumaal ja Hageri Haridusselts Harjumaal. Ka paljud teised seltsid on endale hankinud uue lipu.

Uute lippude hankimine on tingitud peamiselt seltside soovist võtta oma laulukooriga osa üldlaulupeost uute ja nägusate lippude all.

Kabala Haridusselts sai lipu.

5. juunil, s. o. esimesel suvistepühäl, oli Kabala Haridusseltsil Viljandimaal kaheksakordne pidupäev: selts tähistas oma 15. aastapäeva ja ühtlasi pühitses ta pidulikult lipu õnnistamist. Kuna pidustusele oli saanud osavõtjaid kogu Pilstvere kihelkonnast — arvult umbes 800 — ja naaberorganisatsioonide esindajaid ligi parkümmend, kujunes Kabala Haridusseltsi pidupäev otse Pilstvere kihelkondlikuks suupäevaks.

Lipu õnnistamist toimetasid pastor B. Steinberg ja preester K. Antson, kuna kontsertosas, mis kujunes miniatüürseks laulupeoks, esines umbes 200 lauljat, nimelt Arussaare, Imavere, Kabala, Pilstvere, Petla ja Villevere ühendatud segakoorid V. Rehevälja juhatusel. Esitati XXI üldlaulupeo laule. Kabala Haridusseltsile andis lipu üle Eesti Haridusliidu esindajana Neeme Ruus, kes esines ka aktusekõnega. Pika tervitustesaju avas Viljandi Maavalitsuse esindajana maanõunik N. Vatter, tema järele võtsid sõna kohalik rahvasaadik rvkl. J. Põdra, Kabala vallavanem ja naaberorganisatsioonide esindajad. Värske lipu varras täitus nägusatest kuld- ja hõbenaestest.

Suursündmust, mis toimus Kabala algkooli õues, oli kogunenud jälgima umbes 800 inimest.

Pärast koosviibimist pidulauas toimus

Lääne — Mõisaküla õpiring töökoosolekul.

õhtul pidu, kus prl. H. Viljak Pärnust esines klaverisoolodega ja Võhma puhkpilide orkester A. Lauk'i juhatusel orkestripaladega. Haridusseltsi näitetrupp esitas Enn Vaiguri näidendi „Trump lamooriga.“ Ka osavõtt peost oli haruldast elav — piletid olid viimse ni müüdüd, saal publikust tulvil.

Viis aastat tööd Lääne-Mõisaküla õpiringis.

Pühapäev, 8. mail, märkis L.-M. õpiring oma 5-da tegevusaasta lõppu ühes emadepäevaga väerika pidulikkusega. — Sel puhul oli sinne kooskäimiseruum — pritsimaja — maitsekalt kaunistatud ja oli korraldatud ülevaatlük näitus õpiringi viie aasta tödest. Seintel tabelid, maitsekad seinalehed ja mälestuslehed, laudadel rohkesti korralikult peetud ja toimetatud rakendusraamatuid ja oma ajakirja nr.-eid ning terve virn korralikult kirjutatud ja brošeeritud referaate õpiringlasilt. Peab märkima, muidu, et just seesugune referaatide valmistamine on heaks võimaluseks süvenenumaks arendavaks tööks.

Viie aasta jooksul on õpiringis õpitud järjekindlamalt aiandust-mesindust, seltskondlikku kasvatust, lavakunsti ja kodukorrastust, kusjuures igal aastal on õpingud keskendatud ühele põhiainele. Viimasel aastal töötas õpiring aga rohkem üldkõisimuslikuna. Senise tegevusaja vältel on peetud kokku 67 sisukat tööõhtut, kus on õpiringlased esinenud 91 referaadiga.

Elava näite õpiringi arendavast mõjust andis pidulik aktus, kus esinesid õpiringlased ja emadepäeva osas kohaliku algkooli õpilased hästi ettevalmistatud laulu ettekandega, deklamatsioonidega, koordeklamatsioonidega jne. Emadepäeva kõne pidas esinemisvilumusega õpiringlane prl A. P a i s o. Aktusekõne pidas Haridusliidu konsulent K a r l L a a n e, kuna põgusa ülevaate õpiringi tegevusest andis õpiringi juhataja A. K e l d e r. Kohaliku omavalitsuse ja organisatsioonide esindajailt toodi õpiringile rohkesti tunnustavaid tervitusi. Hoolimata ebasoodsast ilmastikust oli publikut pidupäeval rohkesti. Kindlasti on tegelike vabaharidustöö püüete tutvustamine ümbrus-

konnale sellasel teel väga tervitatav ja väärrib jälgimist ka mujal, kus on vaja võita õpiringilisile püüdeile ümbruskonnas senisest suuremat mõistmist ja hindamist. — Töö ise ja selle tulemused on selleks parim vahend.

Massu valla kodanikud paluvad keeluõigust.

Läänemaa Massu valla kodanike poolt esitati neil päevil Vabariigi Valitsusele järgmine märgukiri:

Pöördume Teie poole palvega jälle maksma panna kohalik keeluõigus alkoholsete jookide müümisel, sest loodame, et Teil veel palju rohkem kui meil on südamel rahva üldine heaolu.

Seda palvet avaldama sunnib meid asjaolu, et siin, Massus, Läänemaa kaugemas nurgas, joomakombed just sellest ajast on levimas, kui siin vallas riigi viinamüügikohad alustasid oma tegevust. Enne seda oli joomine meil vähe arenenud, sest viin oli kaugel (müügikoht Lihulas) ja seetõttu ka raskesti kättesaadav. Salamüük puudus, samagonni ei tarvitatud.

Esimene harilik külapood, kes alustas riigiviina müümisega (P. Kaasik Torul), ei tegelnud sellega kaua, sest ta ei jõudnud üldisele meeleolule ja arvamisele vastu panna. See meeleolu siin valla tsentrumis on aga viinavaenuline. Hulk ostjaid läks teise poodi või jäi hoopis eemale, iga tuttav küsis pilkega, et kuidas restoraan ka töötab jne, kuni mees selle jättis.

Aga ei saa iga poodnikuga talitada sedaviisi. On ju ka siin inimesi, kes arvavad, et iga äri on aus, kui ta aga raha annab, isegi viinamüümine.

Ja nüüd ongi Massu vallas neli külapoodi, kus kõrvuti suhkruga ja kohviga müüakse ka alkoholeid jooke.

Nüüd teeõhtuil tihti kummardatakse laua alla, kallatakse tee sekka taskus kaasatoodud pudelist viina ja siis joob sellest iga lauasistuja, pakutakse ka lastele ja neidudele.

Ja juuaksegi, sest komme on niisugune ja ega muidu pakutaks. Aga kui piduõhtule minnes mõõdud poest, kust ju igal ajal saab viina, miks siis mitte „asunikku“ taskusse pista? Iseasi oleks, kui viin oleks kaugel, siis tühisel põhjusel seda tooma ei mindaks.

Nõnda siis ongi nüüd piduõhtuil näha purjus külalisi ja järgmisel päeval pidumaja ümbruses üsna palju tühje viinapudeleid. Pidumajaks aga on siin koolimaja. (Rahvamaja pole seni jõutud ehitada.) Ja jääksid küll peod pidamata, kui täpselt kinni pidada vastavaist määrusist. Või ehk ka mitte, sest ega einelaud ole alkoholiga! Ja kuhu panna need kauged õpilased, kes on tulnud internaatiga juba pühapäeva õhtul? Ei, nähku nemadki pidu — elu nii nagu ta on.

Kõik see ülalõeldu sunnib meid paluma jälle maksma panna kohalik keeluõigus. Sellega lahutaksite riigimõiste viina-müüa-tahtmise mõistest ja annaksite meile tagasi olukorra, kus viinajoomine on põlatav ja halvaks pandav nähe.

Järgneb 102 allkirja.

PÖLLUMEESTE KESKPANK

Tallinn, Vabaduse puiestee 1
Telef.: 444-36, 444-38, 471-73

Võtab raha hoiule, makstes hoiusummade pealt ajakohast kõrgemat protsenti.

Annab laenusid obligatsioonide, väärtpaberite, kulla ja muul kindlustusel ning käemeeste vastutusel.

Müüb-ostab välisvaluutat.

Toimetab sissenõudmist vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse.

Toimetab kõiki muid pangatalitisi.

JUHATUS.

M O O D S A I D
UUDISRIIDEID

PUUVILLAST, SIIDIST, VILLAST

SUURES MUSTRITE VALIKUS

TRÜKKRIIDEID

PUUVILLAL SIIDIL

KÕRGEVÄÄRTUSLISI

COTTON-SUKKI

„LIBELLE“, „LUKSUS“, „LADY“

SOOVITAB TUNTUD HEADUSES

A
S

OSKAR KILGAS

VABRIK: TALLINN, SOO 26

VAÄRTMETALLASJADE
& MÄRKIDE TEHAS

PÄRNU MAANTEE 20 TELE-45279
FON

B. Schocher & Ko.

Aurujõul riidevärvimise,
pleekimise ja apreteerimise
tööstus

Tallinn, Jahu tän. 3-b
Kõnetr. 468-35

Ü. K.
E E S T I
RAHVAPANK

TALLINN, S. KARJA 19
TELEFON 425-55

Toimetab kõiki panga-
operatsioone nii liikme-
tega kui ka võõrastega

Ostab ja müüb välis-
raha ja igasuguseid
kindlaprotsendilisi
väärtpabereid

A/S EESTISIID

KETRAMISE- JA KUDUMISE-
VABRIK

Seadistatud 1932. aastal

**Valmistab kõiksuguseid
riideid ja lõnga.**

VABRIKU LAOD:

Tallinn, Viru 5, tel. 447-87
Tallinn, Viru 14, tel. 443-97
Tallinn, Laadaplats 129
Tartu, Poe 2, tel. 10-17
Narva, Peetriplats 1
Viljandi, Tartu 1, tel. 30
Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19
Tõrva, Tartu 2
Rakvere, Tallinna 25
Nõmme, Pärnu mnt. 90/92
Kuressaare, Lossi 3, tel. 181

Eritellimiste vastuvõtmine

Restide müük

Enne

siis päikese kätte!

A/S „**ODOR**“
TALLINN

Kivimurru 2

Kõnetraat 311-79

Telefonid: 308-19
306-91

TRANSPORTKONTOR
V. S. LEVINOWITSCH

asut. 1875. a.

Tallinn, U. Hollandi 5

Perenaised!

Tarvitades majapidamises

Lodix kingakreemi

Sidol metallipuhastusvahendit

Sigella poonimisvaha

Nipa kärbsepüüdjaid

on Teie töö poole kergem

A/s. Sidol Company

Tallinn, Soo 29

„Päewaleht“

minewikus, olewikus,
tulewikus . . .

„Päewaleht“ oli

see ajaleht, kes 1905. aastal Eesti rahwa rasketel kannatusaegadel julgustas Eesti rahwa eneseteadmist ja wirgutab eestlasi wõitlusele parema tulewiku eest. See 10 aastat kestnud wõitlus krooniti Eesti riitliku iseseiswusega.

„Päewaleht“ on

praegu Eesti suurim ja mõjuwõimsam ajaleht, kelle taga seisawad erksamad inimesed kõigist ringfondadest. „Päewalehe“ suur objektiivsus, suurte elutõdede õieti mõistmine ja eestiluse ideaalidest kinnipidamine teewad ta kõigi poolt kõrgesti hinnatawaks.

„Päewaleht“ jääb

ka tulewikus Eesti rahwale õiget juunda näitawaks tuletorniks. Sema minewik, olewik ja ülesseatud ideaalid kindlustawad seda.

Lugege kõik „Päewalehte“!

Tellige kõik „Päewalehte“!